

**Wyrok z dnia 28 lutego 1997 r.
II UKN 97/96**

Ograniczenie w art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) wskaźnika wysokości emerytury lub renty do 250% nie oznacza, że ubezpieczony nie ma interesu prawnego w ustalaniu rzeczywistego wskaźnika wysokości świadczenia.

Przewodniczący SSN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Stefania Szymańska, Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 1997 r. sprawy z wniosku Zbigniewa D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych - I Oddziałowi w W. o wysokość emerytury, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 października 1996 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 30 maja 1996 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie uchylił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - I Oddziału w W. z dnia 5 kwietnia 1995 r. przyznającą wnioskodawcy Zbigniewowi D. prawo do emerytury i ustalającą wysokość świadczenia przy zastosowaniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury na 238,40%, ustalając następujący stan faktyczny.

Wnioskodawca złożył wniosek o emeryturę w dniu 17 lutego 1995 r. przedkładając zaświadczenie o wynagrodzeniu obejmujące okres od 1989 r. do 1994 r. Wskaźnik wysokości wynagrodzenia wynosił w poszczególnych latach 210,67%, 270,44%, 214,79%, 208,39%, 224,93% oraz 301,17%. W okresie od 28 sierpnia 1990 r. do 4 sierpnia 1994 r. wnioskodawca był ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej w Chińskiej Republice Ludowej otrzymując wynagrodzenie dolarowe. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych za granicą w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych stanowi kwota zadeklarowana przez pracodawcę za zgodą pracownika, nie niższa od przeciętnego wynagrodzenia. W dniu 20 marca 1992 r. wnioskodawca wyraził zgodę, z zastrzeżeniami, na propozycję Ministerstwa Spraw Zagranicznych i ustalenie podstawy wymiaru składki od wynagrodzenia ustalonego na poziomie 250% przeciętnego wynagrodzenia, zastrzeżenia te wycofał w dniu 20 marca 1993 r. Na podstawie powyższego Sąd pierwszej instancji przyjął, że akceptacja powyższa dotyczy okresu od 1 stycznia 1991 r. a fakt, iż podstawa wymiaru składki została zaniżona w latach 1991, 1992 i 1993 nie ma znaczenia dla organu rentowego, który powinien obliczyć składkę od wynagrodzenia stanowiącego 250% przeciętnego wynagrodzenia.

Rewizję wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił. Zaskarżona decyzja dotyczyła ustalenia wysokości emerytury, niemniej jednak wpływ na tę wysokość miała podstawa wymiaru składek. Stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zgoda wnioskodawcy na ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzenia stanowiącego 250% przeciętnego wynagrodzenia objęła okres od 1 stycznia 1991 r. "nie jest w pełni zgodne z zebrany materiał dowodowy" niemniej orzeczenie nie narusza prawa. Ostatecznie bowiem w nowej decyzji organ rentowy ustalił wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury na 250% przyznając podwyższone świadczenie od dnia 1 kwietnia 1996 r. (decyzja z dnia 20 sierpnia 1996 r.), a więc wykonując wyrok Sądu Wojewódzkiego organ rentowy dokona przeliczenia świadczenia na tych samych zasadach za okres objęty zaskarżoną decyzją.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją wnioskodawca i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a to "§ 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne... (tekst jednolity: Dz. U. z 1993 r., Nr 63, poz. 330)", a nadto "sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału...", wniósł o zmianę wyroku i orzeczenie, że podstawę wymiaru emerytury za okres "od 1 stycznia do 20 marca 1993 r." należało ustalić na zasadach ogólnych w oparciu o faktycznie uzyskiwane przez wnioskodawcę zarobki. To, że przejściowo wskaźnik wysokości podstawy wymiaru został ograniczony do 250% "średniej krajowej" (art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) nie powinien mieć wpływu na zasadność kasacji gdyż "z chwilą zmiany tego przepisu... powód nie mógłby korzystać z wyższej emerytury".

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego... (Dz. U. Nr 43, poz. 189) od orzeczenia sądu drugiej instancji oddalającego po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy (to jest od dnia 1 lipca 1996 r. - art. 14 ustawy) rewizję lub orzekającego co do istoty sprawy przysługuje kasacja, z wyłączeniem spraw, w których według tej ustawy kasacja nie przysługuje.

Wobec daty i charakteru orzeczenia Sądu Apelacyjnego kasacja jest możliwa, a więc zbadać należało czy jest ona przedmiotowo dopuszczalna (art. 393 KPC).

Zaskarżeniu poddany został wyrok Sądu Apelacyjnego rozstrzygający nie tyle o wysokości emerytury należnej wnioskodawcy, co o wskaźniku wysokości podstawy wymiaru świadczenia. Przedmiotem skargi jest więc ustalenie właściwego wskaźnika, to zaś czyni kasację dopuszczalną.

W myśl art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna, zwaloryzowana kwota wynagrodzenia lub dochodu, która stanowiła podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego. W celu ustalenia podstawy wymiaru świadczenia oblicza się sumę wynagrodzeń i dochodów, które były podstawą wymiaru składek w okresie każdego z

wybranych przez zainteresowanego lat kalendarzowych, następnie oblicza się procentowy stosunek każdej z tych sum do kwoty rocznej przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy. Średnia arytmetyczna tych procentów stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty (art. 7 ust. 3 i art. 5 pkt 1, 2 i 3 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent). Tak ustalony wskaźnik wysokości, decydujący o wysokości należnego świadczenia, nie może być wyższy niż 250% (art. 7 ust. 6 tej ustawy). Oznacza to, że po pierwsze, należy wyliczyć według powyższych zasad faktyczny wskaźnik wysokości, a następnie ograniczyć go do 250% gdyby był od niego wyższy.

Dotychczasowe postępowanie przed Sądem Wojewódzkim i Apelacyjnym nie toczyło się według przedstawionego wzorca, a więc nie odnosiło się wprost do żądania wnioskodawcy. Przesądzono w nich, że wskaźnik wysokości wymiaru emerytury będzie wynosił 250%, co może oznaczać, że jego wysokość faktyczna byłaby inna, wyższa. To, że obecnie z uwagi na obowiązujący stan prawny, ta faktyczna wysokość wskaźnika przekraczającego 250% nie ma znaczenia dla wysokości pobieranego świadczenia, nie może jednak oznaczać braku interesu prawnego po stronie wnioskodawcy w ustaleniu należnego wskaźnika.

Wniosek taki wypływa też z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 1993 r. II UZP 2/93, OSNCP 1993 z. 12 poz. 220, w myśl której "po ustaleniu prawa do wcześniejszej emerytury bez względu na wiek, na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 stycznia 1990 r...., istnieje podstawa do ustalenia prawa do emerytury - na podstawie art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin... po osiągnięciu przez osobę zainteresowaną określonego w tym przepisie wieku emerytalnego". Zdaniem Sądu Najwyższego fakt, że pracownikowi przyznano tak zwaną wcześniejszą emeryturę, nie może dezawuować jego prawa do ustalenia emerytury należnej z chwilą osiągnięcia odpowiedniego wieku, a rzeczą organu rentowego jest wydanie decyzji stwierdzającej nabycie tego prawa. Przenosząc to stanowisko na rozpoznawaną sprawę, należy stwierdzić, że organ rentowy winien obliczyć faktyczną wysokość wskaźnika wobec odpowiedniego żądania zainteresowanego, nawet gdyby to w obecnej chwili nie miało wpływu na wysokość pobieranego świadczenia.

Ogólne uwagi dotyczące wskaźnika wysokości świadczenia, pozwalają na stwierdzenie, że prawidłowo ustalona suma wynagrodzeń i dochodów decyduje o podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W przypadku pracowników zatrudnionych za granicą w polskich zakładach pracy taką podstawę stanowi bądź to dochód w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, bądź też kwota zadeklarowana przez zakład pracy, nie niższa od przeciętnego wynagrodzenia, o ile pracownik wyrazi na to zgodę. Wynika to z treści § 9 i § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 69, poz. 330 ze zm.). Aby więc przyjąć jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne kwotę zadeklarowaną przez pracodawcę, nie niższą od przeciętnego wynagrodzenia, należy uzyskać uprzednią zgodę pracownika, albo jego późniejszą niewątpliwą akceptację na stosowanie tych zasad.

Wnioskodawca wyraził zgodę na te zasady ubezpieczenia w dniu 20 marca 1993

r. nie określając, czy jego zgoda obejmuje również okres wsteczny, to jest od dnia 1 stycznia 1991 r.

Akceptując stanowisko Sądu pierwszej instancji, że taka zgoda została wyrażona, mimo iż "ustalenie to nie jest w pełni zgodne z zebrany materiałem dowodowym" Sąd Apelacyjny naruszył przepis § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. ustalając, że podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne będzie równa 250% przeciętnego wynagrodzenia. Z tych względów zarzut naruszenia prawa materialnego podniesiony w kasacji jest trafny.

W postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji, co oznacza, że jest związany jej podstawami i wnioskami (art. 393¹¹ KPC). Istotą i celem postępowania kasacyjnego jest - w przypadku uwzględnienia kasacji - uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi właściwemu do ponownego rozpoznania. Tylko gdy "zachodzi jedynie naruszenie prawa materialnego" Sąd Najwyższy może, co nie oznacza, że powinien, orzec co do istoty sprawy (art. 393¹³ § 1 i art. 393¹⁵ KPC).

W tej sprawie wydanie orzeczenia co do istoty sprawy nie było możliwe wobec braków w ustaleniach faktycznych, dlatego należało uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Z tych względów na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC orzeczono jak w sentencji.

=====